

Pedagogická evaluace a autoevaluace

Kateřina Vlčková

KPed PdF MU

JS 2015

Co je to evaluace?

- Analýza jevů a činností a vyjádření užitku či hodnoty z nich plynoucí
- Evaluace je proces systematického shromažďování a analýzy informací podle určitých kritérií za účelem dalšího rozhodování (Bennet a kol., 1994).
- Fungování systému je třeba nejen dobře naplánovat, ale také jej systematicky kontrolovat, vyhodnocovat a podle toho korigovat
  - K tomu je potřeba vymezit, co je kvalita (teorie)
  - A jak ji objektivně měřit (metody)

Původ slova

- Z latiny valere (sloveso) = být silný, mít platnost, závažnost => ve fr. évaluer = hodnotit, oceňovat
- Angl. evaluation = určení hodnoty, ocenění

Pedagogická evaluace je:

- **Teoretický přístup**, podle něhož všechny ped. jevy mohou být hodnoceny, pracuje s koncepty kvality a efektivnosti
- **Metodologie** – soubor nástrojů a konvencí k jejich aplikaci pro účely realizace přístupu
- **Proces** – soubor aktivit zajišťovaných institucionální a organizační infrastrukturou výzkumu, kterými se realizuje přístup pomocí metodologie; zaměřuje se na monitorování a měření jevů
  - uskutečňuje se na různých úrovních **vzdělávací praxe** – jedinec, vzděl. program až po státy, vzdělávací soustavy mnoha zemí
  - **využití** vědecké a výzkumné (explanace chování), praktické (základ řízení vzdělávacích institucí, financování atd.)

Evaluace by měla být:

- systematická, tzn. explicitně vymezená oblast a její struktura;
- provedena správně metodicky;
- prováděna pravidelně;
- řízena podle předem stanovených kritérií;
- použitelná pro rozhodování a další plánování

Problematicčnost evaluace:

- Kvalita vzdělávání jako něco kvantitativně uchopitelného
- Měřitelnost výsledků vzdělávání

Evaluace vs. hodnocení

Evaluace

- širší termín
- teorie, metodologie, praxe hodnocení ped. jevů
- odborný termín

Hodnocení

- zejména v praxi
- ve vztahu k jednotlivým subjektům (hodnocení žáka, učitele)

Oblasti evaluace (a)

- programů
- personálu
- výkonů
- produktů
- projektů, záměrů
- politiky, strategií
- metaevaluace (evaluace evaluací)

(Scriven, 1994)

Oblasti evaluace (b): předmětová pole

- Vzdělávací potřeby (jednotlivců, skupin, institucí, obcí, zemí)
- Vzdělávací programy (kurikula)
- Učebnic, didaktické texty
- Výuka (učení a vyučování) – průběh, podmínky, školní, mimoškolní, evaluace učitelovy výkonnosti (efficacy)
- Edukační prostředí (psychosociální klima,..)
- Vzdělávací výsledky (nejvíce zpracovávaná oblast, pomocí standardů – dosahování cílů, mezinárodní srovnávací evaluace vzdělávacích výsledků – TIMSS, PISA aj.)
- Vzdělávací efekty (dlouhodobé důsledky, hůře měřitelné)
- Škola, vzdělávací instituce (včetně VŠ)
- Alternativní školy, alternativní vzdělávání (zda jsou lepší)
- Evaluace na základě indikátorů vzdělávacího systému (OECD - INES, UNESCO aj. – přírůstek obyvatel, indikátory gramotnosti, počty studentů, absolventů, učitelů, výdaje na vzdělávání a jejich zdroje, náklady na žáka)
- Evaluace pedagogických věd a výzkumu (nejvýznamnější témata, nakolik je soustředěn na potřebná témata, kvalita , citační analýzy, jádrové časopisy, nejvlivnější publikace, atd.)

Kdo provádí evaluaci?

Interní evaluace (autoevaluace)

- kolegium, do kterého mají přístup všichni pedagogové (viz pravidelně schůzky, hodnocení projektů)
- pedagogická rada (viz statistika, průměry ve třídě, reakce na slabý prospěch atd.)
- učitelé ve své třídě.
- předmětové komise (viz zápisy)
- učitel ve vyučování (viz hodnocení práce žáků, neformální rozhovory, formální zápisy)
- vždy hodnotíme projekty (viz finální evaluace na závěr projektu)
- vyzýváme k hodnocení žáky (dotazníky, rozhovory s žáky, komunikace přes www stránky, e-komunikace jednotlivých učitelů s žáky, menší projekty ve třídách atd.)

Kdo hodnotí školu, učitele? Externí evaluace

- Zejména všichni rodiče,
- političtí zástupci ve školské komisi, rada a zastupitelstvo radnice.
- Rada školy.
- ČŠI (ze zákona)
  - MŠMT se snaží vytvořit určitý hodnotící systém (pokus o zavedení státních maturit, vydání Rukověti školního inspektora apod.).
- Výzkumy
- Specializované agentury
- Hodnotí nás všechny návštěvy ve škole (studenti, kolegové z ČR i zahraničí, rodiče).
- Reakce na mezinárodní úspěchy školy (organizace konferencí, cena Zlatá hvězda v Bruselu atd. Cena města Vídně za spolupráci na poli inovativního vyučování atd.)

Autoevaluace školy

Focus všeho dění na škole je učení a vyučování.

Proces systematického sběru a analýzy informací za účelem vytvoření soudů o hodnotách založených na spolehlivých důkazech (Rogers a Badham, 1994).

Tyto soudy se zaměřují na zjištění stavu dosažených konkrétních cílů. Měly by tedy vést rozhodování v oblasti rozvoje.

Autoevaluace je často stavěna do kontextu cyklu monitorování, analýzy a revizí. (Tipple, 1989):

- **Monitorování** je proces sběru a prezentování informací ve vztahu ke konkrétním cílům na systematickém základě. Vždy by mělo být vedeno s konkrétním úmyslem, toto úsilí by mělo být něčím zdůvodněno.
- **Autoevaluace** přivádí tento proces o krok dále tím, že jsou informace analyzovány a vytvořeny soudy o hodnotách.
- **Revizí** se rozumí reflexe postupu prostřednictvím dat z autoevaluace za účelem vytvoření rozhodnutí pro strategického plánování.

Interní evaluace školy, vnitřní evaluace, vlastní hodnocení školy

K čemu je autoevaluace?

- Zlepšení kvality organizace školy =>
- Zlepšení kvality poskytovaného vzdělávání

umožňuje reflektovat svoji práci a tedy si lépe stanovovat vlastní cíle a volit prostředky k jejich naplnění

Přínos pro:

Žáky

Učitele

Školu

ČŠI

Zřizovatele

Rodiče

....

It is one of the four major objectives for education systems in the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020).

Sumativní
Formativní

**důraz na evaluaci interní,
formativní a kriteriální**

Oblasti autoevaluace

- sdílení vize a poslání školy – jakou školou chceme být a jaký žák je naším cílem
- podmínky vzdělávání
- kvalita pedagogických pracovníků
- výsledky vzdělávání
- průběh vzdělávání

Hledáme odpovědi na otázky:
Jak si vedeme?
Jak to víme?
Co s tím uděláme?

Právní rámec autoevaluace školy

Školský zákon 2005 podle 12 odst. 2 nařizuje provést vlastní hodnocení školy za období 1 nebo 2 let. Sebehodnocení tedy je **POVINNOST**

Vlastní hodnocení školy je podle zákona:

- východiskem pro zpracování výroční zprávy**
- podkladem pro hodnocení ČŠI.**

Dále pak zákon uvádí, že:

- ✓ ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem rámcovou strukturu, pravidla a termíny vlastního hodnocení školy...
- ✓ §174 odst. 6 určuje, že základním kritériem pro externí hodnocení inspekcí je zejména účinnost podpory rozvoje osobnosti žáka a dosahování cílů vzdělávání, přičemž kritéria hodnocení schvaluje ministerstvo na návrh inspekce...

Lze předpokládat, že struktura bude analogická se strukturou inspekční zprávy.

Pro hodnocení individuální účinnosti neexistují obecně platná, objektivně měřitelná kritéria. Hodnocení tedy bude vždy víceméně subjektivním názorem inspekce.

Struktura a forma autoevaluační zprávy

1. Charakteristika školy
2. Hodnocení personálních podmínek vzhledem ke schváleným učebním dokumentům
3. Hodnocení materiálně-technických podmínek vzhledem ke schváleným učebním dokumentům
4. Hodnocení výsledků výchovy a vzdělávání

- Zdůraznit silné stránky a formulovat možnosti rozvoje, stavět na přesných a spolehlivých datech (evidence-based)
- nepoškodit image školy – uvádět věci v kontextu jeho vývoje, psát konstruktivně

Nemělo by to sklouznout k:

- parafrázi inspekční zprávy
- reklamně marketingovému dokumentu

1. Podmínky ke vzdělávání

- 1.1. demografické ([motivace žáků](#), [postoje žáků ke škole](#))
- 1.2. personální
- 1.3. bezpečnostní a hygienické
- 1.4. ekonomické
- 1.5. materiální

2. Obsah a průběh vzdělávání

- 2.1. školní vzdělávací program
- 2.2. plánování výuky
- 2.3. podpůrné výukové materiály
- 2.4. realizace výuky ([interakce učitele a žáků](#), [strategie učení cizímu jazyku](#), [rozvoj kompetencí k učení](#))
- 2.5. mimovýukové aktivity ([ankety pro rodiče](#))

3. Podpora školy žákům, spolupráce s rodiči, vliv vzájemných vztahů školy, žáků, rodičů a dalších osob na vzdělávání

- 3.1. klima školy ([interakce učitele a žáků](#), [klima učitelského sboru](#))
- 3.2. systém podpory žákům
- 3.3. zohlednění individuálních potřeb žáků
- 3.4. spolupráce s rodiči ([ankety pro rodiče](#))
- 3.5. spolupráce s odbornými institucemi a zřizovatelem

4. Výsledky vzdělávání žáků

- 4.1. hodnocení výuky ([interakce učitele a žáků](#))
- 4.2. klíčové kompetence
- 4.3. znalosti a dovednosti
- 4.4. postoje ([postoje žáků ke škole](#))
- 4.5. motivace ([motivace žáků](#))
- 4.6. úspěšnost absolventů

5. Vedení a řízení školy, kvalita personální práce, dalšího vzdělávání ped. pracovníků

- 5.1. strategické řízení
- 5.2. organizační řízení školy ([Profil škola²¹](#))
- 5.3. pedagogické řízení školy
- 5.4. profesionalita a rozvoj lidských zdrojů ([360° zpětná vazba pro střední management školy](#))
- 5.5. partnerství školy a externí vztahy

6. Úroveň výsledků práce školy, zejm. vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekon. zdrojům

- 6.1. kvantitativní analýza
- 6.2. kvalitativní analýza

Evaluační nástroje pro více oblastí kvality školy

Vedle zde přiřazených nástrojů, které poskytují ukazatele kvality ve specifických oblastech, jsou vytvářeny **nástroje, které pokrývají najednou více oblastí**. Mezi ně patří:

- [rámcové vlastní hodnocení školy](#) pokrývá všechny oblasti a podoblasti,
- [ankety pro rodiče](#) mohou pokrývat všechny oblasti a podoblasti z pohledu rodičů.

Tyto nástroje kvantitativní povahy, jejichž hlavním cílem je poskytnutí spolehlivých informací o aktuálním stavu, jsou doplňovány **nástroji kvalitativními, které pomáhají určit procesy důležité pro vlastní hodnocení školy nastartovat ([dobrá škola](#)), či podpořit ([analýza rizik zavádění změn](#))**.

Ukázky

Ukázka k autoevaluci školy (Nezvalová) – ZŠ
Chalabalova

Ukázka autoevaluace školy – ZŠ Vodňanská

Ukázka nástrojů (Roupec)

Literatura a zdroje tohoto textu

- Průcha, J. (1996). *Pedagogická evaluace*. Brno: MU.
- Roupec, P. (1997). *Vedení školy. Autoevaluace*. Praha: xx.
- Rýdl, K. et al. (1998). *Sebehodnocení školy*. Praha: Strom.
- Nezvalová, D. *Pedagogická evaluace ve škole. In: Eger, L.: Komunikace školy s veřejností, s. 52 - 65*. Plzeň: xx.
- MacBeath, J., Schratz, M., Meuret, D., Jakobsen, L. a kol. (2006). *Serena aneb Autoevaluace škol v Evropě*. Redakce českého vydání: Milan Pol. Žďár nad Sázavou: Fakta.
- Vašátková, J. *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Starý, K. (2005). *Autoevaluace školy*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. Praha: NÚV. (20 s. Studijní text autoevaluace školy vytvořený pro systémový projekt PILOT S - autoevaluace škol vzhledem k zavádění ŠVP).

Inspirace

- <http://schoolself-evaluation.ie/post-primary/index.php/rationale-for-SSE>
- <http://www.oecd.org/education/school/oecdreviewonevaluationandassessmentframeworksforimproving-school-outcomes.htm>
- http://www.nuov.cz/uploads/Publikace/Zajistovani_kvality_OV/Autoevaluace_skoly.pdf
- <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/37/sebehodnoceni-skoly-strasak-nebo-pomoc/>
- <http://slideplayer.cz/slide/3141768/>